

Sommaren 1997

- Då sker huvudpremiären av Alnöspelet i full skala.

- Antalet spelomgångar har ännu inte fastställts, men vi har kalkylerat med 10 eller flera.

Finansiering

Det är allmänt bekant att kultur får man inte gratis, det kostar pengar. Alnöspelet är inget undantag. Vår förhoppning är emellertid att spelet ska få sådan slagkraft att det på sikt ska bli självbärande. Initialkostnaderna klarar vi dock inte av egen kraft. Vi behöver stöd i form av kommunala bidrag, församlingsbidrag, sponsorsbidrag i form av pengar, material, arbetsinsatser m m. Vi hoppas att företag, stora och små på Alnö och i närheten ska vara intresserade av att ge stöd. Gemensamt - med friska idéer - kanske vi kan skapa en "folkrörelse" kring Alnöspelet, som ger företagarna på Alnö ekonomisk valuta tillbaka. Vi planerar ett möte med Alnöföretagarna! Och: Visst finns det enskilda, som både kan och vill hjälpa till?!

Slutord

Till sist kan jag bara varmt önska och innerligt hoppas att allas vår möda ska resultera i - med Marie Lundbloms och Jan Bäcklunds formulering - ett "ALNÖ-SPEL med innehåll av GLÄDJE, SPÄNNING OCH LIV"!

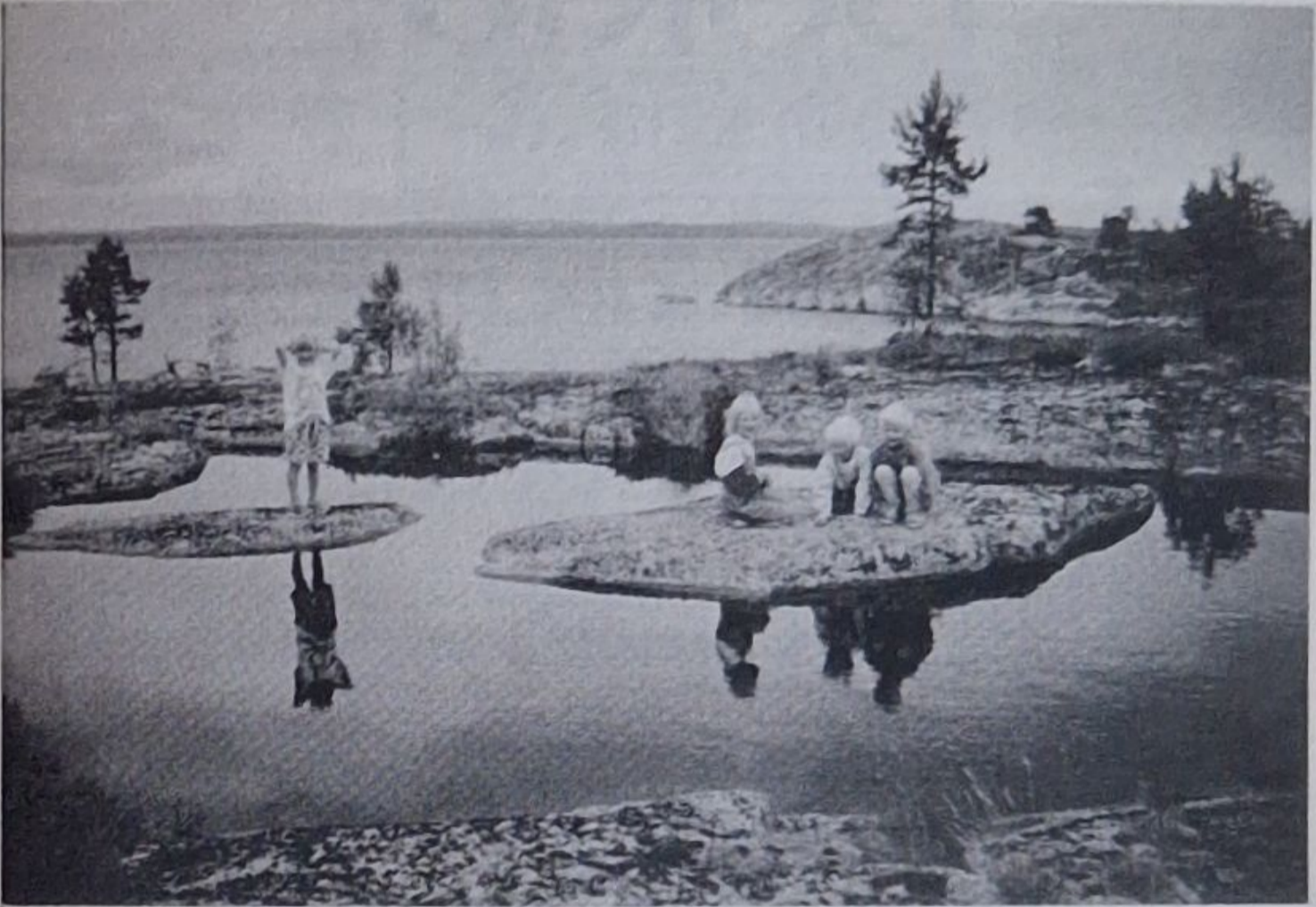
Ake Löfqvist

Ps/

Förhoppningsvis borde vi också, som i rubriken på en TV- pjäs härom året kunna få säga: "Vi hade i alla fall tur med vädret". Ty vädret betyder ju så oerhört mycket för ett sommarspel utomhus!

/Ds

FLATSKÄRET

Sommarbesök vid Flatskäret. Foto Gunnel Pettersson

En härlig sommarbild vid Flatskäret eller "Klubbhamn" utanför Tynderö-kusten.

Där är stora härliga flata hållar där det bildats vattensamlingar i berget.

Enligt sägen är det drottning Christina som förlänat detta skär till fastlandsfiskarna. Det finns en del enkla fiskarstugor där som användes före motorbåtarnas tid till övernattnig medan strömmingen "gick på".

Många fiskarfamiljer flyttade till Klubbhamn, där de bodde under somrarna och ägnade sig åt strömmingsfiske.

Där finns också hållristningar, men de är nog inte av så gammalt datum. Om väntan blev för lång ville människorna ha något att syssla med.

Gunnel Pettersson

Bokia

RÖSTBERGS
BOKHANDL

Det naturliga målet för Dig som skall
köpa böcker, kartor,
kontorsmaterial och CD-skivor

Gör även ett besök i vår butik

KORT • BILDER

där Du hittar posters,
kort i alla format,
ramar och artistmaterial

Välkommen till Bokia

IKEA-Huset
Box 15027, 850 15 Sundsvall

Samerna vid Medelpadskusten

Fram till omkring år 1935 gick samernas vandringsleder ned till Medelpadskusten, dels från Frostvikens Mellersta sameby längs Ljustorpsån och Indalsälvens dalgång till vintervisten belägna norr om Sundsvall, dels från Offerdals sameby och från områden kring Oviksfjällen längs Ljungans dalgång till vintervisten belägna sydväst om Sundsvall.

När sommarlandets grönbete vissnat blev vinterlandets lavbete behaglig föda för renarna, då började vandrigen mot vinterbetet och det varade ungefär från december till april. Det var stora rajder som vandrade mot Medelpadskusten och man gick genom skogar och myrar beroende på vägar och väglag.

Tätast var vintervistena i socknarna Hässjö, Selånger och Timrå. I Sättna och på Alnön fanns fasta betesplatser likaså i Indal och Sköns socknar.

I Sundsvall har Böle och Sidsjön med södra och norra Stadsbergen varit fasta beten med kåtaplatser. Från omkring 1915-1920 fick samerna bo i böndernas bryggstugor. De blev väl mottagna och bönderna och deras barn tyckte att det var roligt när samerna kom. Som gåvor hade samerna med sig fisk och kött till värdfolket som de stannade och övernattade hos.

Samerna slaktade vid vintervistet varje vecka och köttet såldes på torget i Sundsvall. Enligt Emil Nilsson från Frostvikens Mellersta sameby "var Sundsvall en bra stad för försäljning av renkött. Lördag var marknadsdag och då såldes mycket kött, bl a till Hotell Knaust som hade sina berömda mörghensmiddagar".

Priset för steken var 2:50 per kilo. Rentungan kostade 50 öre styck, bogen och mörghenen var billiga. Mörghenen skrapades rena från kött och bands ihop, 8 ben tillsammans var en renmörghgång.

Enligt gammal samisk sed fördelades de olika mörghenen efter ett bestämt mönster mellan familjemedlemmarna. Det minsta mörghenet, d v s det nedre benet i frambenet, var barnets ben, Det nedre mörghenet i bakbenet, var de vuxna sönernas och drängarnas ben. Det största benet i bakbenet, var husfaderns ben och det övre benet i frambenet, var kvinnornas del. Av höstslaktade tjurar åts levern tillsammans med benmörghen.

Under vistelsen vid Medelpadskusten, föddes under årens lopp, ett flertal samebarn som blev inskrivna i församlingens födelsebok. De flesta barn föddes i Ljustorps och Tynderös församlingar. Även bröllop förekom under vistelsen vid

kusten. Sara Nilsson och Mattias Kråik gifte sig i Timrå kyrka den 1 april 1933. Sara bar vit lappdräkt och en rikt smyckad silverkrage samt guldkrona.

Ur Abr. Staafs utredning angående samernas flyttningar 1919 berättar änkefru Hilma Strömberg f 1851 "att under hennes barndom lappar med renar årligen vid jultid kommit flyttande ned till Sundsvall, där de haft tält, dels på södra och dels på norra Stadsberget vid Lapploken och att de varit flera lappfamiljer".

Grosshandlare J Röst f. 1836 berättar "att han i januari 1862 flyttat till Sundsvall och sedan dess under vintrarna årligen lappar med renar regelbundet plägat vistas i Sundsvallstrakten och att han påträffat dem inom Tuna, Sättna, Alnö, Njurunda, Indal, Hässjö och Tynderö socknar".

Som minne från samernas vandringar till Medelpadskusten finns fortfarande enligt Lantmäteriverket i Gävle, ca 60 ortnamn med samisk anknytning.

Karin Strömberg

Fotograf Curt Assarsson/Sundsvalls museum

Samernas vandring till vinterbeten i Medelpad.

Restaurang
GRÄNKOTTEN

Kaffe
med Hembakat Dopp
Smörgåsar
Husmanskost
à la carte - Affärsluncher

Välkomna till Norra Berget och Restaurang Gränkotten. En oas på ett av Sundsvalls båda stadsberg med vidunderlig utsikt som blir ännu bättre från utsiktstornet. På Norra Berget finns även fornminnesföreningen med Sjöfarts- och hantverksmuseum, lanthandel och olika aktiviteter samt STF:s Vandrarhem i Sundsvall med ett bra och prisvärt boende!

För information och bordsbeställning,
Ring 060 - 61 42 22

Välkomna till
Norra Berget

Utsikt mot stenstaden. Foto Lars-Åke Boman

När sista bilan föll i Njurunda

Den 35-årige Johan Andersson går utan att tveka fram till stupstocken. Han faller på knä, men ångrar sig och reser sig upp när skarprättaren kommer ut från sin risikoja.

-"Inte ån. Jag vill först pröva om stupstocken passar", säger han.

Det gör den och Johan Andersson sänker ned huvudet igen.

Sedan faller bilan.

Tre gräsbevuxna landsvägar möts mitt ute i skogen. I den trekant som bildas mellan vägarna står i dag höga granar. Mjuk mossa i marken. Den här platsens historia är det nog många som helst vill glömma. För marken bär spår av blod och tragiska människoöden. Här på gränsen mellan Medelpad och Hälsingland skipades under 1800-talet rättvisa. En rättvisa som i många fall slog hårt mot de sämst ställda i samhället. Mot dem som kämpade för att överleva dagen.

Här låg Årskogens avrättningsplats.

Och det var precis här, som husmannen Johan Andersson och hans vän landbonden Johan Höglund, den 16 juli 1851 miste sina liv. Brottet: rånmord begånget i kölvattnet av hunger och fattigdom.

Men för att inte gå händelserna i förväg måste vi backa två år tillbaka i tiden. Till sommaren 1849 och till Gnarpns socken. Där bodde Johan Höglund, arrendator under Galtströms bruk, tillsammans med sin hustru Greta och sex barn. Tre söner och lika många döttrar. Familjen hade det knapert och fick hjälp av brukets fattigvård.

Den här sommaren kom en dalkarl vandrande söderifrån. Han hette Jon Andersson och var på jakt efter arbete. Johan Höglund behövde hjälp, och städslade honom som kolvedhuggare.

När hösten kom var arbetet klart och det blev tid för avlöning. Jon Andersson slog följe med sin arbetsgivare till brukskontoret, där han hämtade ut sina innestående 75 kronor. Samtidigt passade hans husbonde på att försöka få ut ett förskott för egen del. En nödvändighet för att klara familjen över julen. Inspektorn på Galtström sa nej och Johan Höglund fick åka tomhänt hem till torpet.

På kvällen satt satt han i det sparsamma skenet från fotogenlampan och pratade med sin granne Johan Andersson. Båda var oroliga. Två familjer i trångmål, utan pengar och med brist på mat. Dessutom saknades socker och jäst till brännvinet. Vad skulle det bli för jul?

Inför karlarnas jämmer och handfallenhet, reagerade Greta Höglund. Hon visste minsann på råd, inhysingen Jon Andersson hade ju vid det här laget pengar så att det räckte till båda familjerna.

Och den natten smiddes hemska planer i arrendatorns stuga.

Tidigt på morgonen därpå reste Johan Höglund tillsammans med Jon Andersson och Johan Andersson, med släpsläde in till Sundsvall. Där skulle de lämna av

ett lass ved. Om det som sedan hände verkligen var planerat, vet ingen. Men kanske hade de båda männen inte räknat med att dalkarlen skulle segna ner död till marken, av slaget han fick i huvudet av ett yxskaft.

För det var precis vad som hände. Därefter plockade de båda Gnarpsborna av Jon Andersson alla hans pengar, liksom klockan. Av rädsla för att bli upptäckta vågade de sig inte vidare, utan stannade på brottsplatsen resten av dagen. Först när det började att skymma förberedde de sig för att göra sig av med offret. De bäddade ner den döde i långsläden, väl dold under kläder och hö, och fortsatte färden mot norr. Inte förrän de kom fram till bron över Ljungan, strax söder om Njurunda saktade de in. Och kastade liket i älven.

Så gick tiden

Våren kom och med den islossningen. I maj fastnade Jon Anderssons kropp i några laxfiskares not, precis i en krök nedanför Ljungan. Jakten på gärningsmännen startade genast och det dröjde inte länge förrän länsman kunde spåra de skyldiga. Johan Andersson och Johan Höglund häktades och sattes i arresten på Mons sågverk. Därpå följde rannsakan och dom: döden genom halshuggning, eftersom de befanns skyldiga till mord. Greta Höglund dömdes till tre år på spinnhus för delaktighet i mord.

De båda dödsdömda ansökte som seden var om nåd hos kung Oscar. Svaret kom den första april 1851:

"Kongl. Majts har i nåder låtit sig föredragas de i detta mål inkomna handlingar . . . och finner Kongl. Majts anledning icke förekomma att någondera af de tilltalade nåd bevilja . . ."

Därmed var också sista ordet sagt i frågan. För Johan Höglund och Johan Andersson fanns inget annat att göra än att förbereda sig inför dödsstraffet. Den 15 juli tog de emot den sista heliga nattvarden och vid elvatiden förmiddagen därpå, vandrade de till stupstocken vid Årskogens avrättningsplats.

Åtskilliga nyfikna hade vallfärdat både från Medelpad och Hälsingland. De såg hur Johan Andersson tigande fördes fram. De såg hur Johan Höglund tog avsked av sin hustru Brita och deras tre barn. De såg hur han sedan beträdde stupstocken. Några minuter senare var allt över.

Trots att solen egentligen skiner, blåser det lite kallt över Årskogen. Det känns olustigt och otäckt. Tankarna går till Hudikswalls Weckoblads referat från denna sista halshuggning på gränsen mellan Medelpad och Hälsingland:

"Hwad samhället derpå wann, äfwen i moraliskt hänseende, må den besvara, som förswarar lifsstraffen".

Anna Lundin

Källor. Landsarkivet i Härnösand: Västernorrlands landskansli AlVa, Dia: 9, Dillo, Läns museet i Härnösand, Åke Bergman, Svedje, Arkivmaterial från Åke Nygren, Hudiksvall, samt Lennart Selling, Örnsköldsvik.

Marktjärn

Av Einar Gustavsson

Marktjärnkungens gård

Gustav Vasa som var mån om kronans tillgångar bestämde att områden som låg längre än två mil från bebyggelsen skulle tillhöra staten. På en karta över Torp från 1724 betecknas också mycket riktigt områden omkring Marktjärn och norrut som Cronones Allmanning. Redan på 1600-talet hade emellertid vissa delar av kronans mark börjat tilldelas svaga hemman eller avsöndrats för nybyggen, detta kallades för avvitring.

År 1763 eller -64 kom en nybyggare Erik Andersson med familj till Marktjärn och började odla. Han flyttade emellertid efter några år till Borgsjö där han återfinns i Ensillre. Samtidigt tycks båtsmannen Johan Persson-Frisk ha kommit till Marktjärn med sin familj om sju personer. Frisk var född 1727 men återfinns inte i Torps födelsebok, däremot hustrun Märta Johansdotter som var född i Rombäck 1726. Ytterligare fem familjer nämns under 1700-talet som boende i Marktjärn, några endast en kort tid. En son till Johan Persson-Frisk Per Johansson övertog tydligen faderns jordbruk när denne dog 1776 men flyttade senare till Backen. Över huvud taget var det stor omsättning på inbyggarna i Marktjärn. År 1828 bodde där tre familjer inalles 18 personer, tio år senare fem familjer med 23 personer. På denna

korta tid hade hela befolkningen bytts ut. Marktjärn verkade vara en anhalt på vägen. Man kan ju ha spekulationer om vad detta berodde på. En teori är att förhållandena var verkligen hårda, folket stod helt enkelt inte ut med isolering, mycket snö, sena vårar och långa vägar utan flyttade ner till dalgången. Ser man till antalet invånare var 1917 en höjdpunkt, då bodde på Marktjärn 33 personer, år 1960 var byn helt avfolkad.

På gårdarna fanns ofta många byggnader som hade olika funktioner. Om man tar Marktjärnkungens gård fanns under 30-talet: huvudbyggnad, sommarstuga, ladugård och stall för fem hästar, sommarladugård, vedbod, förråd, tre stycken härbren, källare, smedja med bälg, sågverk, tröskverk och lerblandare som kördes med häst. I en liten bäck väster om gården cirka en kilometer uppströms fanns en damm där vårvattnet togs till vara. Nu har bävrarna byggt en damm på samma ställe. Det fanns en äldre såg i Marktjärnsbäcken cirka en och en halv kilometer nerströms tjärnen, den var utrustad med ram. Denna såg byggdes antagligen i slutet av 1700-talet, vidare fanns skvaltkvarnar i bäcken.

Hur gestaltade sig livet i en skogsby?

Man kunde tro att vi levde under stor enformighet, men jag har inget minne av det. Jag hade inga syskon och inga lekkamrater, men jag roade mig tydligen bra ändå. Mina lekar grundade sig på vad som hände i verkligheten exempelvis ladugård med kor, höskörd med små hässjor, jakt med gevär och pilbågar, fiske på riktigt, timmerkörning med små kälkar. Det kan tilläggas att jag lärde mig läsa tidigt.

För de vuxna var det naturligtvis ett slitsamt liv på Marktjärn allra helst för kvinnorna, då karlarna trots att det var så långt till skogs låg borta i kojor långa tider i trakten kring Karrsjön och Norrmarktjärn. Då måste fruarna sköta hus, hem och ladugård ensamma. Skördetiden räckte länge då stora arealer måste "handsläs". Mycket av höet bars in för hand på sk "hävler", man såtade ofta småhö eller torkade direkt på marken genom att vända höet för hand sk "tosning". Ett starrgräs som kallas hära fanns det gott om, den var "hålbett" så den slogs ofta när det regnade. Slättermaskin fanns men användes bara på släta lågdor. Sedan togs reservfoder i form av lövkärvar, som torkades och lades på underlogen, det luktade fantastiskt gott där de förvarades.

Hösten var fylld av bärplockning, älgjakt, har- och fågeljakt. Det fanns gott om skogsfågel under 30- och 40-talen. Det sköts mycket och alla tider var tillåtna. Detta gällde också älgjakt som bedrevs som ett kollektiv för hela byn, alla var inblandade. Det var säkrast så. Älgköttet saltades ner och förvarades fruset på vintern.

På vintern var karlarna i skogen och körde timmer ner till Karrsjöån eller

Stumån. Då kördes det hem hö från ladorna. Det skottades snö runt stugan för att eliminera golvdrag. Småvägar skottades aldrig utan man gick upp på snön, sådana vägar drev aldrig igen, men på våren i förefallet var de besvärliga. Närmaste postkontor var i Fränsta, två mil bort, så färsk tidningar var ett okänt begrepp, ofta var de 14 dagar gamla men de var ändå nya för läsaren. Under vinterhalvåret fraktades tunga och besvärliga saker hem, för på sommaren var vägen endast farbar med släp. Från Skinnsjön kunde man ta sig fram med kärra eller cykel.

På julama gick grannarna till varandra på bjudning, det var snart avklarat då det under min barndom endast fanns tre familjer i byn. Det blev ändå ett avbrott i vardagligheten, man kände att det var helg.

På vinterns sköts topptjäder. Det gick så till att jag gick och ringde med en lokpingla och efter kom far med muskedundret. Då tjädern hörde klockklangen satt han kvar och lyssnade tills han plötsligt föll död ner. Ni förstår säkert varför. Det var ganska lärorikt och spännande för en ung pojke. På vårvintern då skaren höll kunde man göra långa skidturerna utan spår, jag tror att skarsnö var mer vanlig då än nu.

På våren började förberedelserna för flottning. Innan isen gick bomrades virket in, man gjorde bomläns med bomsinkor och senare med bomkoppel som borrades fast i stockarna. Det var i övre Getterån som marktjärnsborna flottade ibland även från Skinnsjön till Gissjön. Flottningen var ett välkommet avbrott både för arbetet och förtjänsten.

"Våranna" gick väl till på samma sätt som framme på sockna så det är inget att orda om, men en sak som tog ganska lång tid var att "laga hagan". Det var väldigt långa gårdesgårdar att hålla i stånd och de måste vara i prima skick så fort korna skulle ut i skogen. Det är några saker om hur livet gestaltade sig i en by långt från ära och redlighet.

Det finns en massa episoder som kan vara värda att notera. Jag tänker på när två av mina fastrar skulle döpas, De lades i en tvättkorg och farmor Ingeborg och farfars mor gick ner till Fränsta och tillbaka på dagen, en ganska god prestation. Då det gäller Marktjärnskungen så finns det naturligtvis många historier. Den klassiska är den med slättermaskinen, han hade sagt att han inte skulle kunna leva när den kom till gården. Han dog 1908 i en olycka vid vattenhjulet på sågen.

Att Marktjärnskungen som ansågs vara hård och okänslig också hade andra sidor framgår av ett brev som han skrev till sin hustru, som då låg på lasarettet i Sundsvall. Det är daterat den 22 juli 1888 och återges här in extenso:

Min ömt älskade och kära Britta Kajsa

Nu har änteligen denna dag blivit slut. Jag saknar allt här hemma när jag saknar dig. Lina vävde ner väven i går kväll, nu blir nog icke något mer innegöra, vi skall nu börja slå i Bäckeslöje i morgon så vi får mala maltet så fort som möjligt. I dag har vi varit och fiskat något abborre i Norrmarktjärn, vi har nu fått bra nog med regn så det torkar nog icke bort här efter. Åkrarna vexer nu duktigt, alla anhörige både små och stor är friska och mår bra. Jonas tog jag med mig hem, Marta och Ludvig ligger tillsammans med mig, de andra tre ligger tillsammans i soffan.

Kära dig skriv och tala om hur du och lilla Britta mår. Jag är så ängslig när jag icke vet eller har fått något brev från dig hur det går, och om de är snälla med eder på lasarettet. Nog antar jag att det är arrest för dig, men är de alla snälla så går det nog bra ändå, det är icke roligt för mig att vara hemma och tänka på dig hvarje minut både dag och natt men du sa mig att jag skulle få roligt när du var borta har du verkligen sådana tankar om din käre make? Jag har tvertom så långsamt att det kan du icke föreställa dig, detta är 3-je brevet jag skrivit till dig, har du fått dem alla? Härmed sändes dig 6 st frimärken, 4 st adreserade couvert har jag sänt förut svara på mina brev så gott du kan, nog har du tid nu att skrifa. Jag vet ej när jag får tid att resa ner vi är tvungen att börja slå med fart jag skall få en af Jon Jons gossarna i veckan efter den 29 denna samt åtta och då är jag tvungen att vara hemma så det blir något gjort. Du skall ingenting betala på lasarettet förrän jag får veta om det.

Mångna hälsningar från Marta, gossarna och flickorna.

Kom ihog din barnslige Henriq. Adjö för denna gång tecknar din tillgivne och KÄRA HENRIQ.

Henriq

Vad har hänt med byn Marktjärn på sista tiden?

Det har blommat upp ett intresse för gamla tider under de sista åren, inte minst för Marktjärn som har varit utflyktsmål för många Torpsbor allrahelst de som bor på norra sidan av Ljungan. Fina bärmarker, bra fiskevatten, fler skogsbilvägar, så människorna på ett bekvämt sätt kan komma fram dit det var förenat med stort besvär att besöka förr i tiden.

Vad har gjorts för att dokumentera de få rester som finns kvar av byn? 1993 kom vissa idéer om att försöka röja upp kring "Marktjärnskungens" gård där den stått och att försöka hålla några av de många ängarna öppna.

Det söktes anslag från Skogsvårdsstyrelsen som då hade en fond vilken gav pengar till sådana saker. 1994 ställde Skogsvårdsstyrelsen upp med beredskapssamarbetare som röjde upp den naturstig som Einar Gustavsson märkt ut. Det gjordes några broar över diken och bäckar, det sattes upp anslagstavlor om vad som fanns kvar av det gamla som raserats under årens lopp. Lars Hedén i Fränsta har rensat ängarna från sly och gammalt gräs både 1994 och -95 till fromma för gamla örter och det håller ängarna öppna.

Kyrkan har också bidragit till att det hela hålls levande bl a med en utomhusgudstjänst på en av ängarna. Den var mycket livligt besökt trots dåligt väder. Det skall bli tradition att ha Gudstjänst där enl. Kyrkoherde Barbro Johansson. Hembygdsföreningen i Torp, vilken är huvudman för det hela skall försöka hålla det hela levande i många år framåt.

Stöde sockens första barnmorska

Denna artikel var införd i Sundsvals Tidning någon gång under 1930-talet.

Stödes första barnmorska

I slutet av 1820-talet hade man ännu ingen barnmorska i Stöde socken, utan en kvinna av finsk härkomst tjänstgjorde vid förlossningarna. "Finskan", som hon allmänt kallades, var borgaredotter ifrån Finland. Hennes man var född stödebo, men var i någon sorts lära i Finland några år och då blev den strama guldsmedsdottern förälskad i den unge ståtliga svensken, gifte sig med honom och följde honom till Sverige, där de bosatte sig i hans hemsocken. Där började hon så småningom tjänstgöra vid förlossningarna, men hon var en stursk och sträv kvinna och ej vidare lenhant. Hon tyckte det var ej så noga med de svenska bondkvinnorna och därför var hon ej heller omtyckt vid förlossningarna. Stödeborna började då fundera på att skaffa sig en "riktig" barnmorska till socknen.

Vid denna tid bodde på Vallen i Stöde kyrkovaktmästaren och ringaren Micael Åsberg. Åsberg var även smed och konstgjutare (i släkten finnes ännu kvar konstrikt bearbetade byråbeslag m m). På denna tid fanns ingen bro över Ljungan vid Stöde kyrka utan en färja fick tjänstgöra som förbindelselänk mellan "norr och sør om ån", och vid denna hade Åsberg sitt femte yrke, han var nämligen färjemannen, som skulle frakta såväl folk som få med mera över ån. (I kyrkoböckerna står han också inskriven såsom färjemannen.

Åsberg var gift och hade fem barn. Hans hustru var en snäll och omtyckt kvinna och många föreslog nu att hon skulle lära sig till barnmorska. Sockenborna sammankallades till stämman och vid denna enades man om att kommunen skulle bekosta hustrun Anna Cristina Åsberg på Vallen så att hon kunde fara till Stockholm och genomgå barnmorskeläran. Hustru Åsberg mottog sockenbornas anbud och reste till Stockholm och blev elev vid förlossningshemmet därstädes. Lärotiden var en svår och prövande tid för henne och den glömde hon aldrig. De kvinnor som motogs på "hemmet" voro mestadels ifrån de lägsta och fattigaste klasserna och eleverna fingo då hämta dem i hemmen. Många gånger var det så

i yttersta minuten att de inte hunno längre än i trappan på förlossningshemmet, när barnet föddes. Barnaföderskorna voro också många gånger så fulla med smuts och ohyra att det var riktigt motbjudande för eleverna att ta sina händer vid dem, men de voro ju tvungna.

Då madam Åsberg var utlörd barnmorska och kom hem till Stöde med examensbetyget på fickan, blev hon enhälligt vald till barnmorska i socknen och hon blev således den första examinerade barnmorskan därstädes. Finnblodet "kokade", då finskan insåg, att det var slut med hennes förtjänst vid förlossningar, men hon beslöt att göra sig skadelös. Då madam Åsberg varit hemma någon tid och hon väntade sitt sjätte barn, tog finskan för givet att hon skulle dit och "tjänstgöra" vid den svåra stunden. Hon sade därför till sina döttrar att när hon kom dit och hjälpte madam Åsberg, skulle hon ställa om så att det blev slut på barnmorskan. Döttrarna tyckte att denna hotelse var så hemsk och en av döttrarna gick därför till madam Åsberg och bad henne "för guds skull" att ej anlita modern. När tiden var inne fick madam Åsberg en av grannkvinnorna som hjälp vid det svåra tillfället och allt gick bra.

Under madam Åsbergs tid i Stöde fanns inga körvägar till skogsbyarna under sommaren, utan endast smala steniga klövjestigar. Då var det för barnmorskan att kliva upp på hästryggen och rida den ena milen efter den andra och mannen som hämtat henne fick springa bakefter med "skrinet". Var det solsken och vackert väder eller en härlig somarnatt, kunde nog en sådan färd vara rätt så idyllisk genom de gröna fågelkvittrande skogarna; men var det en mörk höstnatt, regnusk eller snöslask, då var det inte roligt att vara barnmorska. Eller en kall vinterdag eller natt, när hon satt i släden vid sidan av kusken och minusgraderna gingo ända ner till fyrtio. Sådana gånger kunde det ibland hända att ett hemskt ylande hördes genom skogen och gick genom märg och ben såväl på de åkande som hästen, som skälvande spetsade öronen varefter han "lade ut" och sprang för brinnande livet tills han nådde hemmet. (Vargar voro nämligen inget ovanligt på den tiden). Eller då vinterstormarna rasade fram genom skogen medförande myriader av vita snöflingor, som gjorde drivorna högre och högre så att kusken till slut var tvungen att stiga av och trampa väg före hästen. Ja, ingenting kunde eller fick hindra barnmorskeskjutsarna, de fick ej rädas för någonting, fram måste de hur illa det än mången gång såg ut.

På den tiden fanns ingen läkare på närmare håll än i Sundsvall. Madam Åsberg skaffade sig därför läkareböcker, som hon flitigt studerade och så hade hon alltid medicin och salvor hemma. Och det var icke allenast stödeborna som kommo till henne med sina krämpor och blevo hulpta, även långväga ifrån andra socknar kommo besökande till henne och erhöilo hjälp för huggsår, benbrott samt sjukdomar av olika slag, ty hennes rykte hade gått vida omkring.

Madam Åsberg var en varmhjärtad och kunnig barnmorska och hon var därför omtyckt av alla. Hon tjänstgjorde i socknen från mitten av 1830-talet till mitten av 1870-talet, alltså i 40 år. Hon avgick då ur tjänsten på grund av sin höga ålder.

Barnmorskan Anna Cristina Åsberg var född Svedin i Stöde församling den 3 maj 1804. Hon avled den 16 augusti 1877. Hennes make, färjmannen Micael Åsberg, var född i Torps församling den 19 mars 1807 och avled den 7 november 1875.

Makarna Åsberg hade sex barn. Sonen Mattias gifte sig och blev bonde i Edsta. Dottern Anna blev gift med Stöde socknens första folkskollärare Norberg, som höll skolan på Vallen. Hon ärvde sin mors läkareböcker och skickligheten i att sköta sjuka och blev därför mycket anlitad vid sjukdomsfall. Hon kunde med rätta kallas socknens första sjuksköterska. Den yngsta dottern Helena var även hon gift i Edsta, där hon och hennes make Sjöberg en tid hade gästgiveri. De övriga tre döttrarna blevo gifta i andra byar.

Denna artikel har bevarats av Margot Brännvall Stöde.

Vad betyder TRÄDET för oss?

Symbolen för Hembygdsrörelsen kan tolkas på en mängd olika sätt;

Man kan se det som en organisationsbyggnad och kan då betyda tre olika nivåer i organisationen.

På riksnivå utgörs stammen av Riksförbundet för Hembygdsvård där ledamöter från våra landskapsförbund bildar styrelse och där besluten tas vid Riksstämman av utsedda ombud som då kan symbolisera rötterna på trädet. Grenverket kan då motsvara landskapsförbunden.

På landskapsnivå kan man anse att stammen i verksamheten är den styrelse som utsetts av de anslutna föreningarnas representanter på Medelpads Hembygdsförbunds årsmöte.

De traditionsbevarande, anslutna föreningarna och organisationerna bildar grenar på stammen, stora som små.

I Föreningen kommer impulser och näring via rötterna, från riksförbund och landskapsförbund men mest från det egna medlemsledet. Styrelsen bildar stommen som den förmedlande, sammanhållande delen i en väl fungerande organisation. Bladverket och grenarna är medlemmar och deras familjer som ser till att näring till verksamheten kommer in den vägen i form av ekonomiskt bidrag och idéellt arbete av skilda slag. På omstående sida fins en annan tolkning av vår symbol. Genom att använda hembygdsmärket i dagligt bruk får fler kännedom om vad som döljer sig bakom Hembygdsrörelsens vårdträd.